

Hegedűs Imre János

Modern Galeotto

A klasszikus, „hagyományos” történelmi regények cselekménye jobbra lineáris. Ha fikción alapulnak is, az események általában a hiteles korrajz „szolgálólányai”, és a szerzők igyekeznek megteremteni a letűnt idő atmoszféráját. A szépirodalmi szövegek „óramutatója” azonban napjainkban elmozdult.

Mindenekelőtt a kronológia borult fel, időben egymástól távoli eseménytömbök kapcsolódnak össze, és a helyszínek is „tengeri-betegségben” szenvednek, látszólag logikátlanul sorjáznak.

Gáspár Ferenc regényét, a *Galeottót* az újfajta regényszerkesztési mód teszi élvezetes olvasmánnyá. A szerző reneszánsz-szakértő, az igazságos király korának szerelmese. Korábbi könyvében első, latin nyelven író költőnk, Janus Pannonius világának újralfelfedezésére vállalkozott (*Janus, Trubadúrvarázs*), a *Galeottó*-ban pedig a híres történész-filozófussal, a merész elméleteivel botrányt keltő, az inkvizíció börtönét megjárt (szabad)gondolkodóval cimborál.

Nem túlzás a „*cimborál*” szó. Olyan szabadon, sőt szabadosan kezeli szerzőnk az eseményeket, mintha ő maga is járná főhősével a kocsmákat és a bordélyházakat. Huncutságok sem hiányoznak a kötetből, a „*nedves punci*” jelzős szerkezetet például olyan természetes könnyedséggel írja le, mintha csak a túrós gombóc receptjét közölné. És hogy még sikamlósabb, pikánsabb legyen a szöveg, Galeotto Marzio a tüdőbetegnek, szentéletűnek hitt püspökkel, Janus Pannoniusszal él vidám életet. Szeretőt tartanak, viharos érzelmi kapcsolataik konfliktusokba keverik őket. Mi több, könyvében Galeotto az egyházi koponyák számára bosz-

szantó dolgot állít: azt, hogy a Nap égi világunk központja. Nem hisz az inkarnációban, vagyis abban, hogy az utolsó ítélet után a lelkek visszanyerik testüket – emiatt az inkvizíció a hírhedt velencei ólombörtönbe csukhatja.

Íme, máris belefutottunk a kiváló könyv téves értelmezésébe. Krónikát sejtettünk az olvasóval, holott a Galeotto prózában írt líra, a reflexiók, hallucinációk, misztériumok tárháza, ráadásul a szerelem, a szeretkezés, a reneszánsz ember életimádatában tobzódik, viharzik, és szerzőnk mindezt megtoldja kitalált szereplőkkel. Közülük a legizgalmasabb Kampó, Mátyás király táltosa, aki természetfölötti lény, a népmesék varázsköpenyét képzelhetjük a hátára, hipp-hopp, ott jár, ahol a képzelet, az ólomfalak sem jelentenek akadályt, kilép a falból, aztán eltűnik mögötte, és kotnyeleskedik, bűvöl, bájol, vajákol. Egyetlen tulajdonságában megingathatatlan: mindvégig hűséges a nagy királyhoz, becsülettel szolgálja az igazságot.

A regényszerkesztés módjára az 59. oldalon reflektál a szerző: *„Megint változik a kép, ott, abban a tizenhat évvel ezelőtti múltban s a király udvarában vagyok, Budán.”* Ezzel kulcsot ad a kezünkbe, sarkítottan azt is mondhatnánk, nem Hunyadi Mátyásra, Beatrix királynőre vagy Vitéz Jánosra, hanem Gáspár Ferencre kell figyelnie az olvasónak. Ő térdig, derékig, nyakig benne van a korban, s húzza, vonja, csalja magával az olvasót, de nem sima ösvényekre kalauzol, hanem varázsszőnyegre ültet. Olaszországból átlibbenünk Budára, Visegrádra, aztán vissza Ferrarába, dugóhúzóban zuhanunk a Balkánra, a „karós vajda”, Vlad Drakula földjére, akit Mátyás a sorozatos árulások miatt börtönnel büntet, és így tovább: egész Közép- és Kelet-Európa válik a regény színterévé.

Gáspár Ferenc már előző könyvében, a *Janusban* ír egy mesés trubadúrról, aki Imre Árpád-házi király (1196–1204) idejében magyar nyelven írt. Ez a motívum a Galeottóban is visszatér. Mátyás történésze, az olasz jóbarát ösztönzi Janus Pannoniust, hogy írjon verset magyarul. Nagyot kondul bennünk a harang, hisz mindnyájan a magyar nyelv szerelmesei vagyunk, és Gáspár gon-

doskodik is arról, hogy nagyot konduljon, elhallatsszon a reneszánsz korából napjainkig: „*És a hangok azt mondják neki, hogy valamikor, réges-régen, Imre király idejében élt egy trubadúr, aki Szűz Mária intelmét követve katedrális épített versekből.*” Kinek ne jutna eszébe Nagy László ikonikus versének antitézise?: „*S dúlt hiteknek kicsoda állít / káromkodásból katedrális?*”

A reneszánsz nagy titkát fejt fel Gáspár Ferenc. Politikával akkoriban a piktorok, költők, építészek foglalkoztak, legalábbis fontosabb, és főleg maradandóbb volt az ő munkájuk, mint a fedelmek, dózsék, hadvezérek machinációi. Mátyás küzdelme a rossz szomszédal sorvasztja az ország erejét, halogatja a török elleni háborút, emiatt összeesküvést szőnek ellene. Ennek lesz az áldozata Janus Pannonius. A szerző ezt sugallja. Gáspár első magyar költőnk verseinek vonzásterébe sűríti gondolatait. Számos versét idézi kiváló fordításban – érdemes második olvasatra így végigszáguldani a könyvön, csak a versszemelvényeket olvasva. Ha vers, akkor legyen vers! Gáspár eljárása kuriózum: szerzőtársának fogadja barátját, Diószegi Szabó Pált, akinek költeményeit beleszővi prózaanyagába.

A regény gondolatiságára viszonylag kevés fény vetült írásmóban, holott fontos szerepet játszik a szövegben, ezért zárómondatként idézem Galeotto Marzio jelmondatát: „*Halandónak születünk, és a vég már kezdettől ott lebeg a fejünk felett.*” Ezt az igazságot később fölfedezték a reformáció prédikátorai is, a neve: predestináció.